

Üniversite : İstanbul Kültür Üniversitesi
Enstitüsü : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı Doktora
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hacı Ömer Karpuz
Tez Türü ve Tarihi : Doktora – Haziran 2022

ÖZET

**HASAN BİN ABDURRAHMAN'IN
“TERCEME-İ MÂ-LÂ TES'İET TABİB CEHLEHU” ADLI ESERİ
[100B-200A] (DİLBİLGİSİ İNCELEMESİ - ÇEVİRİ YAZILI METİN - DİZİN)**

Zeki SÖZER

Bu tez çalışmasında Hasan bin Abdurrahman'ın, XIV. yüzyılda yaşadığı bilinen Yusuf bin İsmail İlyas el-Hûyî el-Bağdâdî el-Kutubî el-Şafîi'nin *Mâlâ Yeseu't-Tabîb* isimli eserini tercüme ederek ve de kendisi de eklemeler yaparak oluşturduğu *Terceme-i Mâlâ Tes'iet Tabîb Cehlehû* adlı eserinin 100b-200a varakları arasındaki bölümü incelenmiştir.

Çalışma Dilbilgisi İncelemesi, Çeviriyazılı Metin ve Dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Eski Oğuz Türkçesi döneminde yazılmış önemli tıp kitapları hakkında kısa bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde art ve eş zamanlı yöntemler kullanılarak metnin yazım, ses ve biçim özellikleri çıkarılmıştır. Son olarak metnin söz varlığı hakkında istatistiksel bilgiler verilmiştir. Dizin kısmında ise çeviriyazılı metinde geçen bütün kelimeler, kaynak dil, metne bağlı anlamsal ve yapısal özellikleri belirtmek suretiyle gösterilmiştir.

Eserde çoğunluğu Türkçe, Arapça, Farsça, Yunanca'dan olmak üzere birçok dilden bitki, hayvan, hastalık, ilaç, organ ve cevher ile ilgili çeşitli sözcükler kullanıldığı tespit edilmiştir. Eski Oğuz Türkçesinin son döneminde yazılmış olan eser, çeşitli bitkilerden ve hayvanlardan elde edilen karışımlarla bazı hastalıklara tedavi reçeteleri sunması dolayısıyla tıp alanında, metinde hem terimler için hem de

açıklamalarda kullanılan Türkçe kelimeler açısından da Türk dili bakımından oldukça değerlidir.

Anahtar Kelimeler: Terceme-i Mâlâ Tes'iet Tabîb Cehlehû, EAT, Tıp Elyazması.

University : Istanbul Kültür University
Institute : Institute of Post-Graduate Education
Department : Turkish Language and Literature
Program : Turkish Language and Literature PhD
PhD program supervisor : Prof. Dr. Hacı Ömer Karpuz
Degree Awarded and Date : PhD – June 2022

ABSTRACT

**HASAN BİN ABDURRAHMAN'S WORK NAMED
"TERCEME-İ MÂLÂ TES'İET TABİB CEHLEHU"
[100B-200A] (GRAMMATICAL ANALYSIS - WRITTEN TRANSCRIPTION
OF THE TEXT - INDEX)**

Zeki SÖZER

In this thesis, I reviewed the book of *Terceme-i Mâlâ Tes'iet Tabîb Cehlehû* (pages between 100b-200a) which was written by Hasan bin Abdurrahman. He wrote the book making his own additions and by translating the book *Mâlâ Yesu't-Tabîb* from Arabic into Turkish which was written by Yusuf bin İsmail İlyas el-Hûyî al-Bağdâdî al-Kutubî al-Shafii, who is known to have lived in the 16th century.

The study consists of Grammar Review, Translated Text and Index. In the introduction, brief information is given about important medical books written in the Old Oghuz Turkish period. In the analysis section, the spelling, sound and stylistic features of the text were extracted by using sequential and simultaneous methods. Finally, statistical information about the vocabulary of the text is given. In the index

part, all the words in the transliterated text are shown by specifying the source language, semantic and structural features related to the text.

In the work, it has been determined that various words related to plants, animals, diseases, medicines, organs and ores are used from many languages, mostly Turkish, Arabic, Persian and Greek. The work, which was written in the last period of Old Oghuz Turkish, is very valuable in the field of medicine, in terms of both terms and Turkish words used in explanations in the text, as it offers treatment prescriptions for some diseases with mixtures obtained from various plants and animals.

Key words: Terceme-i Mâlâ Tes'iet Tabîb Cehlehû, Medical Manuscript, Old Anatolian Turkish.